

Історія

Редакційна колегія монографії про бартошицький педліцей пропонує фрагмент книжки, яким є спогад Ярослава Стежа про Івана Тимчину – забутого вчителя рідної мови, котрий українській справі присвятив усе своє трагічне життя. Вічна йому пам'ять!

Лідія Лойко, Степан Лашин

Іван Тимчина прийшов на світ 2 лютого 1932 р. в середньо заможній родині в селі Вербиці, яке до Другої світової війни належало до Рава-Руського повіту Львівського воєводства.

Село Вербиця широко відоме через великі культурно-освітні традиції. У ньому народилося чимало видатних українських діячів: брати Солодухи – Михайло, адвокат і журналіст (засновник україномовних видань у Канаді), Микола, інженер, провідний громадський діяч; брати Пушкарі – д-р права Омелян і лікар Іван; брати Теодор та Іван Зради були священиками, Богдан Пушкар – визначний і діяльний священик в Німеччині; професори Михайло Коць та Степан Козак, лікар Іван Козак, монахи Дмитро Тимчина і Пилип Коць, Григорій Омелян – член проводу ОУН на Львівщині, Йосафат Тимчина, Михайло Прокоп і Михайло Гіль – коменданти повітової поліції у 40-ві рр., Ярослав Стеж – окружний політвкерховник УПА та інші. До цієї плеяди діячів треба зарахувати і мгр. Івана Тимчину, якого в селі звали Іван Магдів.

У Вербиці в довоєнний період на високому рівні розгорталася культурно-освітня діяльність. Надзвичайно вели-

Іван Тимчина – відданий патріот України

не слезами, але розумом він умів жалісно плакати й боліти за національні невдачі так сильно й жертвоно, як можна тільки уявити. Кожен може любити Україну, любити її культуру та історію, підтримувати її в боротьбі за свободу. Але не кожна людина здатна себе самосвідомо виставляти на жертву за ці національні ідеали так, як це робив І. Тимчина.

Пригадую, як наше село 7 червня 1947 р. оточило біля 800 польських вояків – у два кола, щоб з села ніхто не зміг вимкнутися. Зранку, як кочові орди, ці солдати обступили майже кожну будову, розпочали свою жорстоку й злочинну операцію. У першу чергу забирали всіх чоловіків. Я з Іваном Тимчиною потрапив до групи біля 40 молодих хлопців, яких загнано на ставі біля млина. І там розігралася наша трагедія. Нас страшенно били дротами, а потім наказали копати ями під наш розстріл. Кати запевнили, що лише того не розстріляють, хто покаже крійку, в якій знаходяться вояки УПА. Звичайно, з нашої гру-

бували у слідчому ізоляторі в Браневі. Однак оскарження і звинувачення на нашу адресу не підтвердилися, тому нас випустили на волю. Тимчина закінчив середню школу в Торуні, а Вишу педагогічну школу завершив у Гданську. Під час навчання І. Тимчина напівпідпільно організовував українських студентів, знайомив їх між собою і намагався уберегти від асиміляції. Дуже високу оцінку його діяльності дала відома діячка з Гданська Олена Вальківська, яка твердила: «Якщо в нас буде така молодь, як Тимчина, нам не страшна навіть Акція „Віслा“».

1962–1964 рр. І. Тимчина з учнями Педліцею № 2 у Бартошицях

біль голови, перебував у якомусь дивному стані, з якого ані дружина Надя, ані його молодший брат Ярослав не могли його вивести. Так само не вдалося вплинути на його настрої і нам, багатьом його вірним друзям. На кінцевому етапі життя І. Тимчина мав підвищений стрес, який повністю порушував його дієздатність та контакти – навіть з родиною і друзями. Ворогам вдалося зламати цю особистість. У таких репресивних умовах І. Тимчина помер на 56-му році життя 16 лютого 1988 р. у Кшекотах. Похоронений неподалік, на цвинтарі в Бенькові.

Відійшла від нас чесна людина, яка за життя так і не дочекалася повної уваги, віячності та належного зrozуміння. Як болісно стає на серці, що не всі навіть розуміли Іванове переживання й горе, яке його навідувало кожної миті. Саме тому під впливом Степана Лашіна, а фактично з по-клику серця, з любові до І. Тимчина я пишу ці рядки. А тим самим хочу засвітити свічку справедливої вірі та подяки, щоб всі ми в єдності єдиною молитвою зрозуміли й поклонилися перед усіма патріотами, які померли в цей катастрофічний час задля нашого народу. Нехай ця стаття буде китицею квітів на могилу І. Тимчина і молитвою за Боже милосердя.

Від 1991 р. колишні мої односельчани з Польщі та з України, щороку по 200–300 людей, беруть участь у паломництві до рідного села. На місці, де стояла церква, відправляється Служба Божа, на якій всі учасники співають і моляться за душі своїх близьких, за тих, хто віддав своє життя за волю України, та поминають

нити, концерти и презентації книжкових видань, відбувалося голосне читання преси. Провідну роль у цій освітній діяльності відігравали Микола і Григорій Пушкарі, Григорій Гузій, Михайло Козак, Михайло Солодуха та інші, які приділяли велику увагу доброму вихованню молоді. Їхня діяльність була спрямована на відродження українського духу через глибоке пізнання рідної історії та культури. І. Тимчина від молодих років серед нас, ровесників, був своєрідним лідером у розповсюдженні українського патріотизму.

Варто пригадати, що Вербиця дала Січовим стрільцям 27 вояків, в Українській галицькій армії було 52 вербичан, у рядах УПА – чи не 116 місцевих вояків. Саме через активну участь наших односельчан у визвольних змаганнях наше з І. Тимчиною покоління мало доволі цінні взірці для наслідування. Таким був і залишився в моїй пам'яті І. Тимчина. Він був справжнім патріотом, як кажуть, з серця й душі. Я, один з його найближчих друзів, відчував, що

тортур: клали нас на сиру землю, у ями, і стріляли біля голови для переляку. З-поміж наших ровесників залізними дротами був закотований Левко Тимчина (Морський) та 8-літній М. Бусько, якого жахливо замордували п'яні польські вояки. Всі чоловіки, зокрема, ми з І. Тимчиною, дві ночі перебували ув'язнені у склепах млина, а коли село вже дощенту згоріло, то нас, дітей, після відповідного відбору відпустили до родин, а старших машинами вивозили до в'язниць і концтабору в Явожні.

Наши односельчани на двох товарніх поїздах зі станції міста Белзця були депортовані – одні в Ольштинське, а друга група у Вроцлавське воєводство. І. Тимчину з родиною поселено в с. Кшекотах біля Лелькова. Ми разом з Іваном продовжили навчання. Незабаром на наш терен прийшла група колишніх вояків УПА на чолі з Михайлом Ольхою, з якими ми з Тимчиною мали зв'язки. Цю групу «розпрацював» агент Управління безпеки, тому мене та І. Тимчину арештували, ми майже три місяці пере-

ління цієї організації у Варшаві. Деякий час – і я, і він – добровільно працювали в УСКТ на терені Ольштинського воєводства. Доля нас так звела, що згодом ми разом дісталися на навчання до Київського державного університету ім. Т. Шевченка, з якого, разом з Іриною Рейт та Леонідом Бучилою, нас виключили – за традиційним звинуваченням в антирадянській пропаганді. Відтак ми всі потрапили під стислив нагляд спецслужб, однак Іван у складних умовах закінчив навчання у Варшавському університеті, дістав працю вчителя бартошицького педагогічного ліцею.

Коли І. Тимчина працював у Бартошицях, спецслужби весь час викликали його на розмови, після яких він повертався пригніченим, нервово напруженим – тому алкоголем затрюював собі життя, щоб не пам'ятати гнітючих і зневажливих розмов. Були підозри, що під час таких зустрічей Івана частували якимись речовинами, які допроваджували його до психічного розладу. Він декілька днів інколи відчував сильний

таких патріотів. Його любов до України була сильнішою навіть від любові до батьків, брата, дружини і дітей. Свою велику палкість Іван кожної міті проявляв і втілював у своєму повсякденному житті. Тимчину знають та поважають не лише односельчани, але й численні учні, які з великим захопленням слухали його цікаві лекції і розповіді про літературу та історичних героїв. Про Івана Тимчину, відданого педагога, а також мужнього захисника й відважного борця за українські справи, ще будуть написані не одні спогади. Те, що зберегла моя пам'ять, я намагався розповісти тим, хто його знав, і тим, хто не знав цієї унікальної, доброї, чесної та обдарованої в багатьох сферах людини. Він відчував болі свого народу на власному тілі, бо був сам частиною організму нації. Пам'ятаю його слова: «Хочеш перемогти ворога – мусиш більше любити своє, від його ненависті». Таким був І. Тимчина, якого не можна підмінити, а тому лютий ворог так жорстоко з ним розправився. ■

Ярослав СТЕХ

1965 р. Закопане, учні IV «б» класу з вихователем І. Тимчиною

1963 р., учні II «б» класу з вихователем І. Тимчиною